

מראי מקומות- זבחים פ'

צ"ל דועוד הוי פירושו של הסברא ראשונה, דהיינו דכיון דשום הם, עדיף שלא לעשות מעשה. אלא דהק' דאם באמת אמר' דאינו עובר כלום, בין כל תוסיף ובין כל תגרע, א"כ מה זה דמוטב שלא לעשות, הרי אינו עובר כלום בעשייתו. ועוד, הא בהדיא אמר ר' יהושע דכשנתת עברת וכו', וא"כ נראה שבאמת עבר על כל תוסיף וכל תגרע, אף שלא בעצמו. וביאר דכשאמר ר' יהושע לר"א דגם כל תגרע לא נאמר אלא כשהוא בעצמו, ה' כוונתו לומר דלשיטת ר"א גם אין כל תגרע אלא כשהוא בעצמו, אבל אי"ז מספיק, כנ"ל, דעכ"ז עדיף לקיים הד' מתנות, וע"ז אמר ר' יהושע דלענין כל תוסיף, שהוא איסור בקום ועשה, לא מהני הסברא דאינו בעצמו. דהיינו, דאף דהמתנה אינו משום דם הבכור אלא משום דם העולה, דזהו הסברא דאינו בעצמו, מ"מ אין לעשות מעשה בדם הבכור אגב הדם העולה. אבל בכל תגרע שפיר שייך האי סברא, דכיון דאין לעשות מעשה בדם הבכור משום דם העולה, א"כ שפיר י"ל דאינו עובר כל תגרע על דם העולה שלא נתן, דלא ה' לו ברירה בזה, דלא ה' בעצמו. וא"כ, נמצא דבאמת דברי ר' יהושע הוי המשך לדבריו, דכיון דאינו ע"י מעשה, א"כ שפיר שייך הסברא דאינו עובר כשאינו בעצמו.

(ה) **ועוד אמר ר' יהושע, וכו'- ע' בטורי אבן (ר"ה כ"ח, אבני מילואים),** שהאריך להוכיח דלא שייך הלאו דכל תגרע אלא במתן ד' שנתן בפחות, אבל בכל שאר מצוות התורה, דאם אינו עושה כל חלקי המצוה אינו מקיים המצוה כלל, אז אינו עובר כל תגרע, דכל תגרע הוא רק היכא דקיים המצוה, אלא דלא קיימו באופן לכתחלה, ומגרע מעיקר עשיית המצוה. אבל הק' ע"ז, א"כ למה אמר ר' יהושע דעדיף ליתן מתנה א' ולהיות עובר על כל תגרע שלא ע"י מעשה, לימא שלא יתן אפי' מתנה א', ועי"ז לא יה' עובר על כל תגרע, וממילא יה' נפסל הקרבן, דודאי אין סברא לומר דכדי שלא יהי' הקרבן נפסל אמר' לו לעבור על כל תגרע, וא"כ למה יתן

(א) **הניתנין במתנה אחת ינתנו במתנה אחת- כ' התוס' הרא"ש בעירובין (ק.),** "לא משמע לן שום רבותא בהך רישא, אלא מפרש ואזיל עד דאתי לפלוגתייהו דר' אליעזר ור' יהושע. ושמא אתא לאשמעינן דלא נימא דניבעי שתי מתנות, אחת לשם קרבן זה ואחת לשם קרבן אחר."

(ב) **א"ל ר"י הרי הוא עובר על כל תוסיף- הק' תוס' בעירובין (ק. ד"ה מתן),** ליתי עשה ולידחי לאו דכל תוסיף, ותי' דאי"ז דומה לכלאים בציצית, דהכא ע"י פשיעה הוא בא, והי' יכול להתקיים בלא דחיית הלאו.

(ג) **א"ל ר"א, לא נאמר כל תוסיף אלא כשהוא בעצמו, וכו'- הק' התוס' יו"ט,** וכי לא ס"ד דר"א שר"י ישיבהו כך ג"כ על כל תגרע. וציין למש"כ תוס' בר"ה (כח: ד"ה לא) דמשמע דנתקשה בזה, וכ' דס"ל לר"א דכיון דאינו עובר על כל תוסיף אלא כשהוא בעצמו, הלכך טוב שלא יגרע המצוה (דהיינו, אפי' אם ג"כ אינו עובר על כל תגרע, מ"מ סכ"ס עדיף שלא לגרע המצוה). ובשי' ר' יהושע, פ"י תוס' שם דכיון דיוצא בא' מהן, למה נזקקנו ליתן ארבע. ועוד, טפי עדיף בא' מארבע כמו שמפרש, דעדיף שלא לעשות כלום מלעשות מעשה בידים. אולם ע' בטורי אבן שם שתמה על דברי תוס' אלו, דמהו כוונתו דלמה נזקקנו ליתן ארבע, הרי ודאי צריך ליתן ארבע, כדי לקיים המצוה לכתחלה. וגם מש"כ דעדיף לעשות א' מארבע כמו שמפרש, הרי מה שאמר ר' יהושע דעדיף שלא לעשות מעשה, היינו אם הוא עובר על הלאו ממ"נ, א"כ שפיר י"ל דעדיף לעבור בלא מעשה. אבל אם אמר' דכשאינו בעצמו אז אינו עובר על הלאו, א"כ מה שייך לומר דעדיף שלא לעשות מעשה, והניח בקו'.

(ד) **ועוד אמר ר' יהושע, וכו'- הק' השפת אמת,** מהו ה"וועוד", הרי לכא' טעם הראשון אינו מספיק לעצמו, דכיון דשום הם, א"כ עדיף לקיים המצוה דמתן ד' בשלימות. וכ' דלכא' ו

החזון איש (שביעית ז', ל"א) דאף דמבואר בר"ה (יג:) דהיכא דאמרי' דיש בילה אז אמרי' דמסתמא נתפשט התערובות בשוה, אבל זהו רק היכא שהוא מערבו בידיים יפה יפה, אבל היכא שנתערב מאליו, כמו כאן, דנפל המים למי חטאת, לא אמרי' אלא שנתפשט בכולו, ולא דנתפשט בשוה בכולו. והוסיף דאין לומר דעכשיו ליערבינהו בידיים כדי שיהי' יכול להזותו ולקיים הזאתו בב' הזאות, דכיון דמוזהר על שמירת המי חטאת, אינו נכון לערבו בידיים. ובבאר יצחק (או"ח י"ב, ד"ה ונראה) תי' דשאני מי חטאת, דעבין הן מפני אפר הפרה, וא"כ י"ל דאינו מערבין יפה על מים לחודא, ולכן אף דנימא דס"ל לר"א דיש בילה גם בזה, אבל לומר דנבלל כפי חשבון שבו, זה לא אמרי' רק בלח בלח גמור שנתערב יפה.

(ט) **וקנסא דקנסו רבנן כי היכי דלא משתרש ליי-** הק' **הצאן קדשים**, היכי קנסו רבנן, הא מי חטאת מטהר את הטמאים וגם מטמא את הטהורים. וא"כ, אם באמת כבר נטהר ע"י הזאה הראשונה, א"כ יהי' חוזר ונטמא ע"י הזאה שני'. ותי' דהנ"מ לש"י ר"ע, אבל חכמים לא ס"ל דמטמא טהורים. וע"ע בפנים מאירות, דכ' (בת"י השני) דאף אם הזאה אין צריכה שיעור, אבל כדי לטמא בעינן שיעור. וע"ע בעולת שלמה שתי' דכיון דאף לאחר הזאה צריך הערב שמש, לכן אינו מטמא אותו, כיון דאינו טהור עדיין.

(י) **ועוד תניא בהדיא, הניתנין למעלה שתנערבו בניתנין למטה וכו'- פרש"י** דקא ס"ד דם חטאת בדם עולה יתן למעלה להכשיר חטאת, וכו'. וכ' **החק נתן דמש"כ רש"י** "קס"ד", היינו משום דלקמן בפא. אוקים רבא פלוגתייהו בכוסות, וא"כ הני ברייתות בנתערבו כוסות הם, ולא בנתערב הדם בכוס א'.

(יא) **הכא נמי שנתערבו ארבע בארבע-** הק' **רעק"א**, עכ"ז מהכ"ת שיתן המתנות הנכונות, אולי יתן ארבע של עולה על קרן מערבית דרומית, וארבע של שלמים על קרן צפונית מזרחית, ומהכ"ת שנתן שתים של עולה ושתים של שלמים בכ"א, והניח בקו'. וכ'

מתנה א', וכ' שיש ליישב בדוחק. וע' באור שמח (פסוהמ"ק ב', י"א) שהביא קו' הטו"א, וכ' דלק"מ, דהא בשעת נתינת המתנה א', אינו עובר בבל תגרע בקום ועשה, רק במה שאינו נותן יותר הרי הוא עובר ממילא. והרי בשעת חלות המצוה, הרי הוא מוכרח ליתן מתנה א', ומה שיעבור אח"כ בבל תגרע יהי' בשב ואל"ת.

(ו) **צלוחית שנפלו לתוכה מים כל שהו, וכו'- כ' תוס'** דכל זה הוא חומרא דרבנן, דמדאורייתא בטל ברובא. וע' **בחק נתן** שהביא מגש"ק בשם **התוס' ריב"א** דאע"ג דאין מים אלו יכולים לפסול, אבל אינם נעשים כמבטל עצמו, ולעולם עומד בפיסולו בכל מקום שהוא (ואף דלפי רש"י לעיל מצטרפין פיגול ונותר להיות חלק של המבטל, ביאר דהיינו משום דאשכחן דמצטרפין לענין איסור דלא יאכל, אבל כאן לא שייך זה), וא"כ נמצא דמה שאינו יכול להזות במים זה הוא מדאורייתא. וע' **בעולת שלמה** שכ' דלכא' מדברי תוס' משמע דלא כמש"כ **העונג יו"ט** (ד') דע"י ביטול ברוב אין המתבטל נעשה כמו דיני המבטל, דע"י ביטול ברוב יכולים רק לסלק דינים של המתבטל, אבל לא ליתן לו דינים, ומדברי תוס' מבואר דלא כן, דמשמע דמעיקר הדין הי' שייך להזות ע"י מים אלו, רק מדרבנן החמירו (אבל כמובן דמדברי התוס' ריב"א לכא' מבואר כדברי העונג יו"ט).

(ז) **והזאה צריכה שיעור- ע' במשנה אחרונה** (פרה ט', א') שהאריך בענין זה, דלכ"ע יש שיעור בכלי, והמח' הוא בשיעור הזאה על הגבירא. והעיר שם דלא נמצא מהו השיעור למ"ד דצריכה שיעור, וכ' דמ"ד דצריך שיעור היינו פחות שבשיעורין שיוכל לבוא דרך הזאה מרחוק, ושיהי' עכ"פ טופח בבשר האדם שמזין עליו.

(ח) **ואי נמי מצטרפין להזאות, מי יימר דמלא ליי שיעורא-** תמה השפת אמת, הרי אם אמרי' יש בילה, א"כ לכא' הרי התערובות שוה בשוה, כל חלק הרי יש בו חלק שוה של כל מה שנתערב שם (כפי שיעור שנתערב), וא"כ שפיר י"ל דמילא השיעור, והניח בצ"ע. וכ'

הפנים מאירות שאין להק' כן, דכיון
דבדיעבד אף אם נתן מתנה אחת כיפר, א"כ
אין נפקותא מזה, ורק לכתחלה יש ליתן ב'
פעמים שנים שהן ד', דלמא יכוון ויעשה דינו
לכתחלה. וע"ע בקרן אורה על תוס' שכ'
לפרש דאף למ"ד אין בילה אפי' בלח בלח,
לא מסתבר לומר בנתערבו אחת באחת דהאי
לחודי' קאי והאי לחודי' קאי, וכי מזה לא יזה
אלא מא' מהם, ורק היכא דנתערב הרבה, בזה
שייך למפרך דדלמא לא יזה אלא מא' מהם.
ולפי דבריו מיושב קו' רעק"א, דהיכא
דנתערבו ארבע בארבע בדיוק, אין מסתבר
לומר דנתן רק מא' מהקרבות על א'
מהקרנות.